

ISSN: 2985-2366 (Online)

วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน
Journal of Administration Management and Sustainable Development

Homepage: <https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd>
e-mail: jamsdonline@gmail.com

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์พลาสติกสำหรับอาหารทะเล Legal measures on plastic packaging for seafood

จักรกฤษ ณ นคร^{1*}Jakkrit Na Nkhon^{1*}¹หมวดศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดชุมพร¹General Education Program, Maejo University, Chumphon Province*Corresponding author's e-mail: aknanakhon@gmail.com^{1*}

Received: January 25, 2026

Revised: February 17, 2026

Accepted: February 23, 2026

บทคัดย่อ

การกำกับดูแลบรรจุภัณฑ์พลาสติกสำหรับอาหารทะเล เป็นประเด็นที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในบริบทของการคุ้มครองผู้บริโภคควบคู่กับการรักษาสิ่งแวดล้อม เนื่องจากบรรจุภัณฑ์พลาสติกมีบทบาทโดยตรงต่อความปลอดภัยของอาหาร และก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศทางทะเลและปัญหาขยะพลาสติกในระยะยาว การกำหนดมาตรการทางกฎหมายในด้านดังกล่าวจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงทั้งมิติด้านสุขภาพ ความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม และความรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตลอดห่วงโซ่อุปทาน บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมบรรจุภัณฑ์พลาสติกสำหรับอาหารทะเลในประเทศไทย เปรียบเทียบกับมาตรการของต่างประเทศ และวิเคราะห์ช่องว่างของกฎหมายไทยในการกำกับดูแล จากการศึกษาพบว่า ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเฉพาะที่มุ่งควบคุมบรรจุภัณฑ์พลาสติกสำหรับอาหารทะเลโดยตรง การกำกับดูแลที่มีอยู่ส่วนใหญ่เป็นกฎหมายทั่วไปเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์และอาหาร ซึ่งมุ่งเน้นมาตรฐานด้านความปลอดภัยของผู้บริโภคเป็นสำคัญ โดยเฉพาะในประเด็นการสัมผัสอาหารและการปนเปื้อนของสารเคมี ขณะที่มาตรการด้านการจัดการผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมยังมีอยู่อย่างจำกัดและขาดความเป็นระบบ เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศญี่ปุ่นและประเทศแคนาดาพบว่า ทั้งสองประเทศได้พัฒนากฎหมายที่มีความครอบคลุมมากกว่า โดยบูรณาการการกำกับดูแลด้านความปลอดภัยของบรรจุภัณฑ์เข้ากับมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม เช่น การกำหนดหลักความรับผิดชอบต่อผู้ผลิต การจำกัดหรือห้ามใช้สารเคมีอันตราย และการกำหนดมาตรฐานด้านการรีไซเคิล แนวทางดังกล่าวสะท้อนถึงการกำกับดูแลที่สอดคล้องกับแนวโน้มกฎหมายและมาตรฐานสากล และชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนากฎหมายไทยให้มีความสมดุลและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: กฎหมาย, บรรจุภัณฑ์พลาสติก, อาหารทะเล

Abstract

The regulation of plastic packaging for seafood is a critically important issue in the context of consumer protection alongside environmental conservation. Plastic packaging plays a direct role in food safety while simultaneously contributing to long-term impacts on marine ecosystems and plastic waste management. Consequently, the development of legal measures in this area requires a comprehensive approach that takes into account public health, environmental sustainability, and the responsibilities of stakeholders throughout the supply chain. This academic article aims to examine the legal measures that govern plastic packaging for seafood in Thailand, compare these measures with regulatory frameworks in other countries, and analyze any gaps present in the Thai legal system. The findings indicate that Thailand currently lacks legislation specifically designed to regulate plastic packaging for seafood. Existing regulatory frameworks are primarily based on general laws governing food and packaging, which place predominant emphasis on consumer safety standards, particularly issues related to food contact materials and chemical contamination. In contrast, environmental considerations including the reduction of single use plastics, the systematic management of post-consumer packaging waste, and the implementation of producer responsibility mechanisms are still limited and not sufficiently developed. A comparative analysis with Japan and Canada reveals that both countries have established more comprehensive legal frameworks by integrating food safety regulations for packaging with environmental protection measures. These include the implementation of extended producer responsibility schemes, restrictions or bans on hazardous substances in packaging materials, and the establishment of recycling standards to mitigate environmental impacts. Such approaches reflect regulatory models that align with international legal trends and sustainability standards, underscoring the necessity for Thailand to further develop its legal framework in a more balanced and sustainable manner.

Keywords: law, plastic packaging, seafood

บทนำ

อุตสาหกรรมอาหารทะเล เป็นหนึ่งในภาคเศรษฐกิจสำคัญของประเทศไทย ทั้งการบริโภคภายในประเทศและการส่งออกสู่ตลาดโลก โดยเฉพาะอุตสาหกรรมอาหารทะเลในปี ค.ศ. 2025 มีแนวโน้มทยอยเติบโตต่อเนื่อง โดยอ้างอิงจากทิศทางการขยายตัวในปีที่ผ่านมา สอดคล้องกับภาพรวมการฟื้นตัวของเศรษฐกิจ อุปสงค์และกำลังซื้อของผู้บริโภคทั้งในไทยและตลาดโลก ซึ่งปัจจัยดังกล่าวจะช่วยหนุนให้ความต้องการบริโภคอาหารทะเลปรับตัวสูงขึ้นตามไปด้วย (SCB EIC Industry insight, 2567) ดังนั้น การรักษาคุณภาพ ความปลอดภัย และมาตรฐานของอาหารทะเลจึงเป็นสิ่งจำเป็น เนื่องจากอาหารทะเลนั้นเน่าเสียได้อย่างง่ายดาย ซึ่งส่งผลให้เกิดอาการเจ็บป่วยที่เกิดจากจุลินทรีย์หรือสารพิษที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติของอาหารทะเล ถือได้ว่าเป็นความเสี่ยงหลักด้านความปลอดภัยของอาหารที่เกี่ยวข้องกับอาหารทะเล เพราะการเจ็บป่วย

มักเกี่ยวข้องกับการเก็บเกี่ยว การจัดการ การจัดเก็บ หรือการเตรียมที่ไม่เหมาะสม โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์อาหารทะเลที่สามารถบริโภคแบบดิบหรือปรุงสุกเพียงบางส่วนที่มีความเสี่ยงมากกว่าอย่างอื่น ด้วยเหตุนี้ บรรจุภัณฑ์ จึงมีความสำคัญต่อความปลอดภัยและการรักษาคุณภาพของอาหารทะเล ซึ่งบรรจุภัณฑ์ (packaging) เป็นสิ่งที่ผลิตหรือสร้างมาเพื่อใช้ในการห่อหุ้ม ป้องกันสินค้าไม่ให้เกิดความเสียหายในระหว่างการขนส่ง หรือเพื่อจัดเก็บยืดอายุของสินค้านั้น ๆ การป้องกันจากสิ่งแวดล้อมจากธรรมชาติได้อีกด้วย และสามารถดึงดูดความสนใจของลูกค้าได้ สามารถเพิ่มการตัดสินใจในการซื้อสินค้าได้ง่ายขึ้น ช่วยเพิ่มยอดขายได้เป็นอย่างดี บรรจุภัณฑ์นั้นมีหลากหลายรูปแบบที่นำมาใช้ จนกระทั่งรวมถึงเป็นการโฆษณาสินค้าในรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป เพื่อสร้างเอกลักษณ์ของสินค้านั้นให้มีจุดเด่นและลักษณะเฉพาะตัวของสินค้าได้ในรูปแบบของบรรจุภัณฑ์ (บริษัท เอส.วี. บรรจุภัณฑ์ จำกัด, 2567) ความสำคัญของบรรจุภัณฑ์ที่มีความสำคัญหลากหลายด้านด้วยกัน มีหน้าที่ปกป้องสินค้าที่อยู่ด้านในไม่ได้รับความเสียหายจากธรรมชาติ สามารถป้องกันแสงแดด น้ำ ความชื้น ความร้อนได้ ยืดอายุของสินค้าได้ง่ายและสะดวกต่อการขนส่ง และที่สำคัญบรรจุภัณฑ์สามารถสร้างแบรนด์เอกลักษณ์เป็นลักษณะของตัวสินค้าได้ เพื่อช่วยส่งเสริมด้านการตลาดควบคู่กันไปอีกด้วย (บริษัท เอส.วี.บรรจุภัณฑ์ จำกัด, 2567) โดยเฉพาะบรรจุภัณฑ์ที่เป็นพลาสติก

ปัจจุบันมักพบเห็นบรรจุภัณฑ์พลาสติกจำนวนมาก เพราะเป็นหนึ่งในวัสดุที่ใช้เข้ามาผลิตกันอย่างแพร่หลาย ซึ่งพลาสติกมีน้ำหนักเบา ต้นทุนราคาที่ถูก ซึ่งจะพบบรรจุภัณฑ์ประเภทนี้ได้จากกล่องใส่ข้าว กล่องอาหาร กล่องใส่สินค้าหรือลังสำหรับบรรจุสิ่งของ ถุงพลาสติกหรือแม้แต่ถุงกระสอบ โดยบรรจุภัณฑ์พลาสติกทำมาจากพลาสติกหลายชนิด อาทิ พลาสติกโพลีเอทิลีนเทอพทาเลท (Polyethylene Terephthalate: PET) พลาสติกโพลีเอทิลีน ชนิดความหนาแน่นสูง (High-Density Polyethylene: HDPE) พลาสติกโพลีไวนิลคลอไรด์ (Polyvinyl Chloride: PVC) พลาสติกโพลีเอทิลีน ชนิดความหนาแน่นต่ำ (Low-Density Polyethylene: LDPE) และพลาสติกโพลีโพรพิลีน (Polypropylene: PP) (บริษัท เอส.วี. บรรจุภัณฑ์ จำกัด, 2567) สำหรับอาหารทะเลนั้นบรรจุภัณฑ์พลาสติกบรรจุอาหารต้องทนอุณหภูมิเย็นติดลบได้ มีความเหนียวยืดหยุ่นได้ดี ด้านทานการทิ่มทะลุ จึงมักใช้ลามิเนตพลาสติกเนื้อ LLDPE Food Grade ที่สามารถนำไปแพ็กแบบธรรมดาหรือแพ็กสุญญากาศ (vacuum pack) ได้ ถุงของสุญญากาศมีลักษณะเป็นเนื้อพลาสติกใสเล็กน้อย ไม่มันวาว เนื่อนิ่ม จึงเหมาะสำหรับการทำการเข้าเครื่องแวคคัม (สุญญากาศ) เพื่อเป็นการดูอากาศที่อยู่ในถุงด้านในออกมาแล้วผนึกให้แน่นเหมาะสำหรับสินค้า เช่น เนื้อสัตว์ อาหารทะเลแช่แข็งแบบบรรจุแพ็กสุญญากาศ ปลาแช่หมอนบรรจุแพ็ก (PB Propack, ม.ป.ป.) ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าบรรจุภัณฑ์พลาสติก มีบทบาทสำคัญในการเก็บรักษา ป้องกันการปนเปื้อน และยืดอายุการเก็บ อย่างไรก็ตาม บรรจุภัณฑ์พลาสติกก็ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ซึ่งหากเลือกใช้ประเภทของพลาสติกที่ไม่เหมาะสมต่อการใช้งาน และจากสารเคมีที่เป็นส่วนประกอบของพลาสติกกระจายเข้าสู่ร่างกาย ได้แก่ สารพาทาเลต (phthalate) ที่เติมลงไปในพลาสติกประเภทโพลีไวนิลคลอไรด์ สาร Bisphenol A ซึ่งใช้ในการผลิตพลาสติกประเภทโพลีคาร์บอเนต (Poly Carbonate: PC) เป็นสารที่ก่อให้เกิดฮอร์โมนเอสโตรเจน ซึ่งรบกวนการทำงานของฮอร์โมนธรรมชาติได้ และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จัดเป็นปัญหาที่สำคัญและเป็นกระแสที่ผู้คนในสังคมให้ความสนใจเป็นอย่างมากในปัจจุบัน เนื่องจากพลาสติกที่ไม่ได้นำไปรีไซเคิลต่อจะกลายเป็นขยะพลาสติก และถูกทิ้งในสิ่งแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมต่อการย่อยสลาย (ชนิตา ขวลิทานนท์, 2562)

ประเทศไทยจึงได้มีการตรากฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ อาทิ พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ประกาศกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยคุณภาพหรือมาตรฐานของภาชนะพลาสติก พระราชบัญญัติ มาตรการซั้งตวงวัด พ.ศ. 2466 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 รวมถึงมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (มอก.) ที่กำหนดเกณฑ์เฉพาะสำหรับถุงและภาชนะพลาสติกที่ใช้สัมผัสอาหาร ตลอดจนมาตรการเชิงสิ่งแวดล้อมที่ห้ามใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียว (single-use plastic) (บริษัท หงส์ไทยบรรจุภัณฑ์ จำกัด, 2568) และการจำกัดการนำเข้าเศษพลาสติก ทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นความพยายามของภาครัฐในการสร้างกรอบทางกฎหมายเพื่อควบคุมบรรจุภัณฑ์พลาสติกให้มีความปลอดภัยได้มาตรฐานและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งกฎหมายไทยได้มีมาตรการออกมากควบคุม แต่ยังคงมีปัญหาและข้อจำกัดในการบังคับใช้

เนื่องจากการใช้บรรจุภัณฑ์พลาสติกกลับก่อให้เกิดความท้าทายต่อทั้งด้านกฎหมาย สิ่งแวดล้อม และสุขภาพของผู้บริโภค ซึ่งเป็นเหตุผลให้ภาครัฐต้องออกมาตรการทางกฎหมายเพื่อควบคุมดูแลการผลิต การใช้ และการจัดการบรรจุภัณฑ์พลาสติกที่สัมผัสอาหาร โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมอาหารทะเลที่มีความเสี่ยงสูงต่อการปนเปื้อนและเป็นสินค้าส่งออกสำคัญที่ต้องแข่งขันในตลาดโลก ซึ่งจากการศึกษาพบปัญหาและข้อจำกัดหลายประการ เนื่องจากยังไม่มีทบทวนปัญหาเฉพาะเจาะจงสำหรับบรรจุภัณฑ์พลาสติกในกลุ่มอาหารทะเลโดยตรง ดังนั้นจึงเกิดปัญหาการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ประกอบการรายย่อยและท้องถิ่นที่อาจขาดความรู้หรือทรัพยากรเพียงพอในการปฏิบัติตามมาตรฐานที่กฎหมายกำหนด ปัญหาพลาสติกไร้เคลือบและความปลอดภัยในการควบคุมการใช้พลาสติกไร้เคลือบ ซึ่งมีความเสี่ยงต่อการปนเปื้อนสารเคมีและโลหะหนัก ต้นทุนการเปลี่ยนผ่านไปสู่บรรจุภัณฑ์ที่ปลอดภัยหรือเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมที่สูงเกินศักยภาพของผู้ประกอบการบางกลุ่ม รวมถึงปัญหาการจัดการขยะพลาสติกที่รั่วไหลลงสู่ทะเลซึ่งยังไม่สามารถแก้ไขได้ (พิชญ์สินี ศรีสวัสดิ์, 2565) นอกจากนี้ กฎหมายและมาตรการที่เกี่ยวข้องยังถูกกำกับดูแลโดยหลายหน่วยงาน ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนและขาดการบูรณาการที่มีประสิทธิภาพ

ดังนั้น บทความวิชาการนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมบรรจุภัณฑ์พลาสติกสำหรับอาหารทะเลในประเทศไทย เปรียบเทียบกับมาตรการของต่างประเทศ และวิเคราะห์ช่องว่างของกฎหมายไทยในการกำกับดูแล ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนารอบนโยบายและกฎหมายที่เหมาะสมต่อบริบทของประเทศ อีกทั้งยังเป็นพื้นฐานในการผลักดันให้เกิดมาตรการที่สามารถคุ้มครองผู้บริโภค สร้างความเชื่อมั่นในสินค้าอาหารทะเลไทยในตลาดสากล และในขณะเดียวกันสามารถตอบโจทย์การจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

การศึกษามาตรการทางกฎหมายในประเทศไทยเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์พลาสติกสำหรับอาหารทะเล

ในปัจจุบันอุตสาหกรรมอาหารทะเลของไทย มีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจทั้งในด้านการบริโภคภายในประเทศ และการส่งออก การใช้บรรจุภัณฑ์พลาสติกเป็นกลไกหลักในการคงคุณภาพอาหารทะเลให้ได้มาตรฐานความปลอดภัย โดยความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจนี้มาพร้อมกับความท้าทายด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพผู้บริโภค มาตรการทางกฎหมายจึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการกำกับดูแล อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่ายังพบปัญหาเกี่ยวข้องมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์พลาสติกสำหรับอาหารทะเล อาทิ

ประการที่หนึ่ง ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่ทั่วถึง แม้ว่ากฎหมายไทย อาทิ พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 และประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 435) พ.ศ. 2565 จะกำหนดมาตรฐานด้านความปลอดภัยของภาชนะพลาสติกที่ใช้สัมผัสอาหารไว้อย่างชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่าการบังคับใช้ยังไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ประกอบการรายย่อยหรือผู้ค้ารายเล็กที่เกี่ยวข้องกับอาหารทะเลสดหรืออาหารทะเลแปรรูปในท้องถิ่น ทำให้ยังมีการใช้บรรจุภัณฑ์พลาสติกที่ไม่ได้มาตรฐาน เช่น พลาสติกไร้เคลือบที่ไม่ได้ผ่านกระบวนการที่ถูกต้องลักษณะ หรือภาชนะที่เคยใช้บรรจุสารเคมีมาก่อน ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดการปนเปื้อนสารอันตรายสู่ผู้บริโภค (อำไพ ภูเขา, 2566)

ประการที่สอง ปัญหาพลาสติกไร้เคลือบและความปลอดภัย กฎหมายไทยเปิดโอกาสให้สามารถใช้พลาสติกไร้เคลือบในบรรจุภัณฑ์อาหารได้ หากผ่านการประเมินและกระบวนการรีไซเคิลที่ปลอดภัย แต่ปัญหาคือระบบการคัดแยกและเทคโนโลยีการรีไซเคิลของไทยยังไม่พัฒนามากพอที่จะรับประกันความปลอดภัยอย่างแท้จริง ส่งผลให้มีความเสี่ยงจากสารเคมี โลหะหนัก หรือจุลินทรีย์ที่อาจตกค้างและปนเปื้อนในอาหารทะเล ยังขาดมาตรการตรวจสอบที่เข้มงวดและครอบคลุม นอกจากนี้ ระบบการคัดแยกพลาสติกเกรดที่ใช้กับอาหาร (food grade) และเกรดอื่น ๆ ในประเทศไทยก็ยังไม่ค่อยสมบูรณ์ (อำไพ ภูเขา, 2566)

ประการที่สาม ต้นทุนและการะของผู้ประกอบการ บรรจุภัณฑ์พลาสติกที่ได้มาตรฐาน หรือที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น บรรจุภัณฑ์ชีวภาพ (bioplastic) หรือพลาสติกไร้เคลือบคุณภาพสูง มักมีราคาสูงกว่าบรรจุภัณฑ์ทั่วไป ผู้ประกอบการรายเล็กในอุตสาหกรรมอาหารทะเล จึงมักไม่สามารถแบกรับต้นทุนได้ และเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่ราคาถูกแต่ไม่ผ่านมาตรฐาน ซึ่งก่อให้เกิด

ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และกระทบต่อการแข่งขันด้านคุณภาพสินค้าในระยะยาว (กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ม.ป.ป.)

ประการที่สี่ ปัญหาขยะพลาสติกทางทะเล บรรจุภัณฑ์พลาสติกจากอุตสาหกรรมอาหารทะเลเองก็เป็นหนึ่งในสาเหตุของปัญหาขยะทะเล การจัดการที่ไม่ถูกต้อง เช่น การทิ้งถุงพลาสติกและกล่องโฟมลงทะเลโดยตรง ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศทางทะเล ทำลายสัตว์น้ำ และส่งผลย้อนกลับมายังคุณภาพอาหารทะเลที่เข้าสู่ห่วงโซ่อาหารของมนุษย์ แม้รัฐจะมีมาตรการลดและแบนพลาสติกใช้ครั้งเดียว แต่การบังคับใช้ในเชิงปฏิบัติยังไม่เข้มแข็ง (พิชญ์สินี ศรีสวัสดิ์, 2565)

ประการสุดท้าย การบูรณาการทางกฎหมายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ปัญหาสำคัญอีกประการ คือ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบรรจุภัณฑ์พลาสติกอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของหลายหน่วยงาน เช่น กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงอุตสาหกรรม และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนในอำนาจหน้าที่ ขาดความต่อเนื่องในการบังคับใช้ และบางครั้งมีการตีความที่ไม่เป็นเอกภาพ ซึ่งส่งผลให้ผู้ประกอบการไม่มั่นใจในแนวทางปฏิบัติและเกิดความล่าช้าในการปรับตัว (กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ม.ป.ป.)

สรุปได้ว่า บรรจุภัณฑ์พลาสติกถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในอุตสาหกรรมอาหารทะเล เนื่องจากช่วยรักษาคุณภาพยืดอายุการเก็บรักษา และเพิ่มความสะดวกในการขนส่ง อย่างไรก็ตาม การใช้บรรจุภัณฑ์พลาสติกในปริมาณมากก่อให้เกิดผลกระทบตามมาตามที่กล่าวไว้ข้างต้น ปัญหาดังกล่าวนี้จึงเกี่ยวข้องโดยตรงกับมาตรการทางกฎหมายที่ใช้ควบคุมและกำกับดูแล

สำหรับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์พลาสติกสำหรับอาหารทะเล จากการศึกษาพบว่าประเทศไทยยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์พลาสติกสำหรับอาหารทะเลโดยตรง พบเพียงมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบรรจุภัณฑ์ อาทิ พระราชบัญญัติมาตราซึ่งดวงวัด พ.ศ. 2466 พระราชบัญญัติมาตราซึ่งดวงวัด พ.ศ. 2466 เป็นพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้บริโภคสินค้าตามปริมาณที่กำหนด หรือตามที่ระบุไว้ในฉลาก ในบรรจุภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่ม ประเภทกล่องกระดาษ กล่องกระดาษลูกฟูก หรือบรรจุภัณฑ์รูปแบบอื่น ๆ พระราชบัญญัตินี้ควบคุมดูแลผู้ประกอบการในการบรรจุสินค้าให้ถูกต้องตามปริมาณที่ระบุไว้ โดยครอบคลุมสินค้าที่ผลิตและจัดจำหน่ายภายในประเทศ และยังรวมถึงสินค้าที่นำเข้าหรือส่งออกนอกราชอาณาจักร นอกจากนั้นอุปกรณ์ที่ใช้ซึ่ง ดวงวัด จะต้องได้ใบรับรองตัวเลขที่ระบุรายละเอียดสามารถใช้ตัวเลขอารบิกหรือตัวเลขไทยได้ ขนาดของตัวเลขและตัวอักษรที่ใช้ต้องไม่เล็กกว่า 2 มิลลิเมตร (บริษัท หงส์ไทยบรรจุภัณฑ์ จำกัด, 2568)

พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 มีรายละเอียดและสาระสำคัญแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การขึ้นทะเบียนตำรับอาหารและฉลากอาหาร ดังนี้

การขอขึ้นทะเบียนตำรับอาหาร ตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 กำหนดให้ผู้ผลิตหรือนำเข้า ซึ่งอาหารควบคุมเฉพาะ ต้องนำอาหารนั้นมาขอขึ้นทะเบียนตำรับอาหารก่อน เมื่อได้รับใบสำคัญการขึ้นทะเบียนแล้วจึงผลิตหรือนำเข้าเพื่อจำหน่ายได้ หากฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ โดยประเภทของอาหารที่ต้องขอขึ้นทะเบียนตำรับอาหารอาหารก่อนนำมาผลิตและบรรจุลงในบรรจุภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่ม หรือบรรจุลงในกล่องกระดาษใส่อาหาร แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. อาหารควบคุมเฉพาะ หมายถึง อาหารที่มีความเสี่ยงต่อสุขภาพอนามัยของผู้บริโภคมากที่สุด เช่น อาหารของทารก หรือผลิตด้วยกรรมวิธีการผลิตที่ต้องมีการควบคุมอย่างเข้มงวด จึงต้องมีการกำหนดด้านคุณภาพหรือมาตรฐานรวมทั้งการแสดงข้อมูลรายละเอียดหรือฉลากสินค้าไว้ที่กล่องกระดาษ กระดาษลูกฟูกหรือบรรจุภัณฑ์รูปแบบอื่น ๆ
2. อาหารที่กำหนดคุณภาพหรือมาตรฐาน คือ อาหารที่มีความเสี่ยงต่อสุขภาพอนามัยของผู้บริโภค แต่ไม่รุนแรงเท่ากับกลุ่มอาหารควบคุมเฉพาะ การขออนุญาตผลิตผลิตภัณฑ์กลุ่มนี้ ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบในข้อมูลอาหาร เช่น สูตร

กรรมวิธีการผลิต ฉลาก ความปลอดภัย รวมทั้งคุณภาพมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ ยกเว้นผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร จะต้องยื่นขอใช้ฉลากอาหาร

3. อาหารที่กำหนดให้ต้องมีฉลาก ประกอบด้วย 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มอาหารที่ต้องส่งมอบฉลากให้คณะกรรมการอาหารและยา (อย.) พิจารณาก่อนนำใช้ และกลุ่มอาหารที่ไม่ต้องส่งมอบให้คณะกรรมการอาหารและยา (อย.) พิจารณาการขอขึ้นทะเบียนฉลากอาหาร

อาหารควบคุมเฉพาะที่กำหนดคุณภาพและที่กำหนดให้มีฉลากต้องขึ้นทะเบียนอาหารและขออนุญาตใช้ฉลากเมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงทำการผลิต อาหารที่ต้องขออนุญาตใช้ฉลาก มี 4 กลุ่ม คือ

1. อาหารควบคุมเฉพาะที่ผลิตจากสถานที่ผลิตที่ไม่เข้าข่ายเป็นโรงงาน คือ มีเครื่องจักรตั้งแต่ 5 แรงม้า หรือคนงาน 7 คน ขึ้นไป

2. อาหารที่ถูกกำหนดคุณภาพหรือมาตรฐาน

3. อาหารที่ถูกนำเข้าประเทศเพื่อจำหน่ายซึ่งไม่ใช่อาหารควบคุมเฉพาะ

4. อาหารอื่นที่มีการจำหน่ายและรัฐมนตรีออกประกาศกำหนดให้เป็นอาหารที่ต้องมีฉลาก คือ อาหารประเภทที่ 1 และประเภทที่ 2 และบางส่วนของประเภทที่ 4 ตามที่ประกาศกำหนดต้องมีฉลากที่ได้รับอนุญาตจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (บริษัท หงส์ไทยบรรจุภัณฑ์ จำกัด, 2567)

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 เป็นกฎหมายฉบับแรกของประเทศไทย ที่มีการจัดตั้งหน่วยงานของรัฐขึ้น เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคโดยตรง พระราชบัญญัตินี้ได้บัญญัติให้องค์กรของรัฐมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุม การดูแล และประสานการปฏิบัติงานของส่วนราชการต่าง ๆ เพื่อให้ความคุ้มครองผู้บริโภค รวมทั้งเป็นหน่วยงานที่ให้ผู้บริโภคได้ใช้สิทธิร้องเรียน เพื่อขอให้เกิดการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย เมื่อถูกผู้ประกอบการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค

สิทธิของผู้บริโภคจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย มี 4 ข้อ ดังนี้

1. สิทธิของผู้บริโภคที่จะได้รับข่าวสาร รวมทั้งรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าและบริการที่ระบุไว้บนกล่องกระดาษ กล่องลูกฟูก หรือบรรจุภัณฑ์ต่าง ๆ

2. สิทธิของผู้บริโภคที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าและบริการ โดยปราศจากการผูกขาด

3. สิทธิของผู้บริโภคที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการ

4. สิทธิของผู้บริโภคที่จะได้รับการชดเชยความเสียหายจากการใช้สินค้าหรือบริการ

สิทธิของผู้บริโภคจะมีองค์กรคุ้มครองของรัฐตาม พระราชบัญญัติที่จัดตั้งขึ้นเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค คือ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) ได้แบ่งการคุ้มครองผู้บริโภคเป็น 2 ด้านใหญ่ ๆ คือ ด้านโฆษณา และด้านฉลาก และมีคณะกรรมการย่อยลงไปอีกเพื่อสอดส่องดูแล รับเรื่องราวทุกข์พิจารณาความผิดที่เกิดขึ้น ทั้งในกรุงเทพและจังหวัดอื่น ๆ (บริษัท หงส์ไทยบรรจุภัณฑ์ จำกัด, 2567)

พระราชบัญญัติมาตรฐานอุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม หรือ “สมอ.” เป็นสถาบันมาตรฐานแห่งชาติ โดยมีหน้าที่หลัก ได้แก่

1. การกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (มอก.)

2. การรับรองระบบคุณภาพและรับรองความสามารถของห้องปฏิบัติการทดสอบและสอบเทียบ

3. ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางกับองค์กรที่เกี่ยวข้องทั่วทั้งโลก เช่น องค์การการค้าระหว่างประเทศว่าด้วยมาตรฐาน (International Organization for Standardization: ISO) องค์การโลก (World Trade Organization: WTO) และองค์กรอื่น ๆ (บริษัท หงส์ไทยบรรจุภัณฑ์ จำกัด, 2568)

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า มาตรการทางกฎหมายในประเทศไทยเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์พลาสติกสำหรับอาหารทะเล ที่กล่าวไว้ข้างต้นนั้น มุ่งเน้นเพียงการควบคุมความปลอดภัยของผู้บริโภค ผ่านพระราชบัญญัติมาตราซึ่งดวงวัด พ.ศ. 2466 พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติมาตรฐานอุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 และประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่กำหนดมาตรฐานวัสดุสัมผัสอาหาร แต่ยังไม่มียกเว้นเฉพาะเจาะจงสำหรับบรรจุภัณฑ์พลาสติกในอุตสาหกรรมอาหาร ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่มีปริมาณการผลิตและส่งออกสูง อีกทั้งกฎหมายและนโยบายที่มีอยู่ยังกระจัดกระจายและขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้การบังคับใช้ไม่เป็นระบบและขาดประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ประเทศไทยยังขาดมาตรการเชิงสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน อาทิ ระบบความรับผิดชอบของผู้ผลิต (Extended Producer Responsibility: EPR) ซึ่งบังคับให้ผู้ผลิตและผู้นำเข้ารับผิดชอบต่อการจัดการบรรจุภัณฑ์หลังการใช้ การจำกัดหรือห้ามใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียว (single-use plastic) และการกำหนดมาตรฐานวัสดุที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงการส่งเสริมการใช้เคลและการพัฒนาเทคโนโลยีบรรจุภัณฑ์ใหม่ ๆ ที่ปลอดภัย

การศึกษามาตรการทางกฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์พลาสติกสำหรับอาหารทะเล

มาตรการทางกฎหมายต่างประเทศ พบว่า มีการกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่เข้มงวดและชัดเจน อาทิ ประเทศญี่ปุ่น มีพระราชบัญญัติสุขาภิบาลอาหารของญี่ปุ่น (Japanese food sanitation act) กฎหมายหลักด้านสุขอนามัยอาหาร ควบคุมวัสดุสัมผัสอาหาร ซึ่งกำหนดการประเมินมาตรฐานความปลอดภัยของอุปกรณ์ ภาชนะบรรจุ และบรรจุภัณฑ์ แบ่งออกเป็นการใช้งานทั่วไปสำหรับอาหารในชีวิตประจำวันและการใช้งานทั่วไปสำหรับอาหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาชนะบรรจุและบรรจุภัณฑ์ต้องมีมาตรฐานการทดสอบที่แตกต่างกันตามประเภทของวัสดุ และควรระบุเงื่อนไขการใช้งานให้ชัดเจน เช่น อุณหภูมิที่สัมผัสกับอาหาร เป็นต้น และต้องแสดงเงื่อนไขประเภทผลิตภัณฑ์ที่กำหนดตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติสุขาภิบาลอาหาร (Eurofins, 2024) และภายใต้มาตรา 50-4 แห่งพระราชบัญญัติสุขาภิบาลอาหาร กำหนดให้ผู้ประกอบการที่ผลิตหรือจำหน่ายอุปกรณ์หรือภาชนะบรรจุ/บรรจุภัณฑ์ มีหน้าที่ต้องอธิบายให้อีกฝ่ายหนึ่งที่ซื้อสินค้าทราบว่า สินค้าที่ดำเนินการอยู่นั้นเป็นไปตามระบบบัญชีรายชื่อสารที่อนุญาตให้ใช้ในภาชนะและบรรจุภัณฑ์สัมผัสอาหาร (positive list system for food utensils, containers and packaging) ซึ่งโดยหลักการแล้วห้ามใช้สารอื่นใดนอกเหนือจากที่อนุญาตให้ใช้ในการผลิตบรรจุภัณฑ์ที่ต้องมีการสัมผัสอาหาร (Bureau of Public Health, n.d.) และพบว่าประเทศญี่ปุ่นมีพระราชบัญญัติส่งเสริมการรีไซเคิลทรัพยากรพลาสติก (Plastic Resource Circulation Act) กฎหมายญี่ปุ่นฉบับนี้มีผลบังคับใช้ในปี พ.ศ. 2565 (Government of Japan, 2021) เพื่อส่งเสริมการใช้ทรัพยากรพลาสติกอย่างมีประสิทธิภาพและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการหมุนเวียนทรัพยากรพลาสติกและการลดพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียว เพื่อให้แน่ใจว่ามีการใช้ทรัพยากรพลาสติกอย่างยั่งยืน กฎหมายจึงได้ระบุผลิตภัณฑ์พลาสติกเป้าหมายและขอให้ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การใช้ และการกำจัด ดำเนินการ ดังนี้ 1) การออกแบบที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม 2) การใช้งานอย่างมีเหตุผล 3) การแยกเก็บและรีไซเคิลโดยเทศบาล 4) การเก็บโดยสมัครใจโดยผู้ผลิตและผู้ค้าปลีก และ 5) การลดการปล่อยมลพิษโดยธุรกิจที่สร้างขยะ (NAGASE & Co., Ltd., n.d.)

ประเทศแคนาดา มีพระราชบัญญัติและข้อบังคับด้านอาหารและยา (food and drugs act) กฎหมายหลักเกี่ยวกับอาหารและวัสดุสัมผัสอาหาร ซึ่งมีการตรวจสอบมาตรฐานด้านสุขภาพและความปลอดภัยทั้งหมดภายใต้ข้อบังคับอาหารและยาได้รับการบังคับใช้โดยสำนักงานตรวจสอบอาหารแห่งแคนาดา (Canadian food inspection agency) นอกจากนี้ หน่วยงานยังรับผิดชอบในการบริหารจัดการกฎระเบียบอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและความปลอดภัยที่เกี่ยวข้องกับบรรจุภัณฑ์อาหาร การติดฉลาก และการโฆษณา (Health Canada, 2025) และได้มีการกำหนดระเบียบห้ามใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวในบรรจุภัณฑ์อาหาร (Single-use Plastics Prohibition Regulations) โดยเฉพาะบรรจุภัณฑ์อาหารที่ทำมาจากพลาสติก จำพวกโฟมพอลิสไตรีน (polystyrene foam) พอลิไวนิลคลอไรด์ (polyvinyl chloride) พลาสติกออกซิโอยสลายได้

(oxo-degradable plastic) หรือพลาสติกที่มีการเติมคาร์บอนแบล็ก (carbon-black additive plastic) รวมถึงบรรจุภัณฑ์กล่องอาหาร ถ้วย จาน และชาม ที่ใช้ในการเสิร์ฟ หรือใช้กับการขนส่งอาหาร หรือเครื่องดื่ม ระเบียบ การห้ามใช้ดังกล่าวครอบคลุมทั้งการผลิต การนำเข้า และการจัดจำหน่าย (สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, ม.ป.ป.)

จะเห็นว่า ประเทศเหล่านี้ไม่เพียงควบคุมมาตรฐานความปลอดภัยของบรรจุภัณฑ์พลาสติกเท่านั้น แต่ยังมีการรับผิดชอบของผู้ผลิต (Extended Producer Responsibility: EPR) การจำกัดหรือห้ามใช้สารเคมีอันตราย และการกำหนดมาตรฐานการรีไซเคิล เพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของระบบความรับผิดชอบของผู้ผลิต (EPR) คือแนวคิดที่เจ้าของแบรนด์ผลิตภัณฑ์อาหาร หรือสินค้าอุปโภคบริโภคที่ใช้บรรจุภัณฑ์อาหาร มีหน้าที่ต้องขยายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของตนเอง ในตลอดช่วงชีวิตของผลิตภัณฑ์ (product life cycle) แตกต่างจากแนวคิดแบบเดิมที่ผลิตมา เพื่อขายและทำการตลาด แล้วส่งมอบสินค้าสู่ผู้บริโภคก็สิ้นสุดความรับผิดชอบ (Expressplaspac, 2568) ดังนั้น สิ่งที่ต้องปรับปรุงและพัฒนา คือการออกกฎหมายเฉพาะสำหรับบรรจุภัณฑ์พลาสติกในอุตสาหกรรมอาหารทะเลที่ครอบคลุมทั้งความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อม การบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้กฎหมายและมาตรการมีความชัดเจนเป็นเอกภาพ การนำระบบความรับผิดชอบของผู้ผลิต (Extended Producer Responsibility: EPR) มาใช้จริงจัง เพื่กระตุ้นให้ผู้ประกอบการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการขยะบรรจุภัณฑ์ การจำกัดหรือห้ามใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียว และการกำหนดมาตรฐานวัสดุที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งเสริมกลไกการบังคับใช้ให้เข้มแข็ง เช่น การตรวจสอบ การออกใบอนุญาต และบทลงโทษที่เหมาะสม เพื่อให้มาตรการทางกฎหมายมีผลบังคับใช้ได้จริง โดยการนำมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศมาเป็นต้นแบบในการดำเนินการควบคุมกำกับดูแลบรรจุภัณฑ์พลาสติก ซึ่งจะทำให้บรรจุภัณฑ์พลาสติกสำหรับอาหารทะเลมีความปลอดภัย และได้มาตรฐานมากยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การควบคุมบรรจุภัณฑ์พลาสติกสำหรับอาหารทะเลในประเทศไทยยังขาดความครอบคลุมในด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน แม้ว่ามียุทธศาสตร์ที่มุ่งเน้นความปลอดภัยของผู้บริโภค เช่น พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แต่การบังคับใช้ยังไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ประกอบการรายย่อยที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและจำหน่ายอาหารทะเล ซึ่งอาจขาดความรู้และทรัพยากรในการปฏิบัติตามมาตรฐานที่กำหนด อีกทั้งมาตรการที่เกี่ยวข้องกับพลาสติกรีไซเคิลยังไม่เพียงพอในการรับประกันความปลอดภัยจากการปนเปื้อนสารเคมีหรือโลหะหนัก ซึ่งส่งผลต่อสุขภาพของผู้บริโภค ขณะเดียวกันปัญหาขยะพลาสติกที่รั่วไหลลงสู่ทะเลยังคงเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไข นอกจากนี้ การบูรณาการการกำกับดูแลจากหน่วยงานต่าง ๆ ยังไม่เป็นเอกภาพ ทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ดังนั้น การพัฒนาและปรับปรุงกฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับบรรจุภัณฑ์พลาสติกสำหรับอาหารทะเลจึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยต้องมีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งการส่งเสริมมาตรการที่รองรับความปลอดภัยของผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการใช้ระบบความรับผิดชอบของผู้ผลิต การจำกัดการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียว และการส่งเสริมการรีไซเคิล

บทสรุป

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์พลาสติกสำหรับอาหารทะเลในประเทศไทย สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของภาครัฐในการรักษามาตรฐานความปลอดภัยของผู้บริโภคและลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม โดยมีกฎหมายหลัก ได้แก่ พระราชบัญญัติมาตราชั่งตวงวัด พ.ศ. 2466 พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติมาตรฐานอุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 และประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่กำหนดมาตรฐานวัสดุสัมผัสอาหาร

ตลอดจนมาตรการสิ่งแวดล้อมเพื่อลดการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียว อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติยังมีความซับซ้อน ไม่ว่าจะเป็นการบังคับใช้ที่ไม่ทั่วถึง ปัญหาความปลอดภัยจากการใช้พลาสติกรีไซเคิล ต้นทุนที่สูงต่อผู้ประกอบการขยะพลาสติกที่ร่วงหล่นสู่ทะเล และความซับซ้อนของกฎหมาย สิ่งเหล่านี้เป็นอุปสรรคที่ทำให้มาตรการทางกฎหมายยังไม่สามารถตอบโจทย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ภาครัฐควรพัฒนาระบบตรวจสอบและเฝ้าระวังบรรจุภัณฑ์พลาสติกอย่างเข้มข้นและครอบคลุมทุกระดับ โดยเฉพาะผู้ประกอบการรายย่อยในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับอาหารทะเล เพื่อให้มั่นใจว่าบรรจุภัณฑ์ที่ใช้เป็นไปตามมาตรฐานความปลอดภัย หรือตรากฎหมายไว้โดยเฉพาะสำหรับบรรจุภัณฑ์พลาสติกสำหรับอาหาร
2. พัฒนามาตรฐานพลาสติกรีไซเคิลที่ชัดเจน ควรกำหนดมาตรการด้านเทคนิคและวิธีการคัดแยกพลาสติกรีไซเคิลที่เหมาะสม ตลอดจนส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีรีไซเคิลที่ได้มาตรฐานสากล เพื่อลดความเสี่ยงต่อการปนเปื้อนในอาหารทะเล
3. สนับสนุนทางเศรษฐกิจแก่ผู้ประกอบการ รัฐบาลควรมีนโยบายลดหย่อนภาษี เงินอุดหนุนเบี้ยต่ำ หรือเงินอุดหนุนเพื่อช่วยผู้ประกอบการปรับตัวไปสู่การใช้บรรจุภัณฑ์ที่ปลอดภัยและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)
4. สร้างระบบจัดการขยะพลาสติกที่ยั่งยืน ควรส่งเสริมการนำหลักการเศรษฐกิจหมุนเวียน (circular economy) มาใช้ในอุตสาหกรรมอาหารทะเล เช่น ระบบนำกลับบรรจุภัณฑ์ (take-back system) และการรีไซเคิลแบบครบวงจร เพื่อลดปริมาณพลาสติกที่ร่วงหล่นสู่ทะเล
5. บูรณาการกฎหมายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดตั้งกลไกกลางที่บูรณาการระหว่างกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงอุตสาหกรรม และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างความเป็นเอกภาพ ลดความซ้ำซ้อน และเพิ่มประสิทธิภาพการกำกับดูแล

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (ม.ป.ป.). Roadmap การจัดการขยะพลาสติก พ.ศ. 2561–2573. สืบค้น 16 กันยายน 2568 จาก https://www.pcd.go.th/wp-content/uploads/2020/05/pcdnew-2020-05-27_06-47-53_174751.pdf.
- ชนิตา ขวลิทานนท์. (2562). ผลกระทบและแนวโน้มการปรับตัวของอุตสาหกรรมพลาสติกประเภทบรรจุภัณฑ์จากมาตรการรณรงค์งดแจกถุงพลาสติกในประเทศไทย. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บริษัท หงส์ไทยบรรจุภัณฑ์ จำกัด. (2567). พลาสติกใช้ครั้งเดียวทิ้ง (single-use plastic) คือ? เกี่ยวข้องกับบรรจุภัณฑ์อาหารอย่างไร. สืบค้น 16 กันยายน 2568 จาก <https://hongthaipackaging.com/blog/single-use-plastic-is/>.
- บริษัท หงส์ไทยบรรจุภัณฑ์ จำกัด. (2568). กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบรรจุภัณฑ์ และความสำคัญที่นักธุรกิจ SMEs ควรรู้. สืบค้น 16 กันยายน 2568 จาก <https://hongthaipackaging.com/blog/packaging-related-laws/>.
- บริษัท เอส.วี.บรรจุภัณฑ์ จำกัด. (2567). บรรจุภัณฑ์ คือ? ความสำคัญของหีบห่อบรรจุต่อประโยชน์ของสินค้า. สืบค้น 15 กันยายน 2568 จาก <https://svpolysack.com/what-is-packaging/>.
- พิชญ์สินี ศรีสวัสดิ์. (2565). มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมขยะพลาสติกในทะเล. คุษณินพนธ์นิติศาสตร์คุษณินบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. (ม.ป.ป.). *แคนาดาประกาศห้ามใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง*. กระทรวงอุตสาหกรรม. สืบค้น 16 กันยายน 2568 จาก https://www.tisi.go.th/data/regulate/trading_partners/pdf_canada/Single_plastics_Canada_160865.pdf.
- อำไพ ภูเขา. (2566). *การปรับปรุงระบบการจัดการขยะสำหรับมหาวิทยาลัยสีเขียวโดยใช้แอปพลิเคชันบนมือถือ*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- Bureau of Public Health. (n.d.). *Positive list system for food apparatus / containers and packaging*. Tokyo Metropolitan Government. Retrieved September 16, 2025, from https://www.mhlw.go.jp/stf/newpage_05148.html.
- Expressplaspac. (2568). *3 สิ่งที่จะเกิดขึ้น... เมื่อกฎหมายอนุญาตให้ใช้พลาสติกรีไซเคิลในบรรจุภัณฑ์อาหาร*. สืบค้น 16 กันยายน 2568 จาก <https://www.expressplaspac.com/th/3-สิ่งที่จะเกิดขึ้น-เมื่อ-3/>.
- Eurofins. (2024). *Japanese Food Sanitation Act*. Retrieved September 16, 2025, from <https://www.eurofins.co.jp/製品分析サービス/食品衛生法/japanese-food-sanitation-act/>.
- Government of Japan. (2021). *Plastic Resource Circulation Act* (Act No. 60 of 2021). Ministry of the Environment, Japan. https://www.env.go.jp/en/focus/jeq/issue/vol29/The%20Plastic%20Resource%20Circulation%20Act_0128%20final.pdf.
- Health Canada. (2025). *Canada's Food and Drugs Act and Regulations*. Government of Canada. Retrieved September 16, 2025, from <https://www.canada.ca/en/health-canada/services/food-nutrition/legislation-guidelines/acts-regulations/canada-food-drugs.html>.
- Hicks, D. T. (2016). Seafood safety and quality: The consumer's role. *Foods*, 5(4), 71. <https://doi.org/10.3390/foods5040071>.
- NAGASE & Co., Ltd. (n.d.). *The Act on Promotion of Resource Circulation for Plastics*. Retrieved September 16, 2025, from <https://division.nagase.co.jp/plaplat/sustaina-techo/plastic-circulation/>.
- PB Propack. (ม.ป.ป.). *ของบรรจุอาหารแช่แข็ง เนื้อสัตว์ อาหารทะเลสด ทนอุณหภูมิเย็นติดลบได้ มีความเหนียว ยืดหยุ่นได้ดี*. สืบค้น 15 กันยายน 2568 จาก <https://www.pbpropack.co.th/blogs/ของใส่อาหารแช่แข็ง/>.
- SCB EIC Industry insight. (2567). *อุตสาหกรรมอาหารทะเลมีแนวโน้มฟื้นตัวอย่างช้า ๆ ท่ามกลางเศรษฐกิจโลกที่ยังคงเปราะบางและปัจจัยเสี่ยงด้านลบที่เพิ่มสูงขึ้น*. สืบค้น 13 กันยายน 2568 จาก <https://www.scbeic.com/th/detail/file/product/9641/h1q3t13x43/Industry-insight-Seafood-20241112.pdf>.